

KASVOTON MAAHANMUUTTAJA KANSALLISTEN JA GLOBAALIEN ARGUMENTTIEN
RISTITULESSA

Maahanmuuton diskurssit eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa vuonna 2011

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Historian kandidaatintutkielma

26.4.2016

Miia Seppänen

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	3
Tutkimustehtävä.....	3
Tutkimustilanne.....	5
1. ”TURVAPAIKKATURISMILLE ON VIHDOIN SAATAVA TÄYSI STOPPI”	8
1.1. Maahanmuutto uhkakuvana kansalliselle edulle	8
1.2. Pakolaisvirtoja, ankkurilapsia ja turvallisuusuhkaa.....	12
2. ”KAIKISTA PIDETÄÄN HUOLTA”	17
2.1. Maahanmuutto globaalina veloitteena.....	17
2.2. Sopeutumiskykyinen, lahjakas ja tarpeellinen maahanmuuttaja	19
3. ”SÄÄSTÖT OLISIVAT HUOMATTAVAT”	22
3.1. Maahanmuutto valtiontaloudellisena kysymyksenä	22
3.2. Maahanmuuttaja epäselvänä kategoriana ja kasvottomana objektina	26
LOPPULAUSE.....	29
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS.....	30

JOHDANTO

Tutkimustehtävä

Kandidaatintutkielmani käsittelee eduskuntakeskusteluissa esiintyneitä maahanmuuton diskursseja eli niitä puhetapoja, joita on käytetty maahanmuutosta puhuttaessa. Keskeinen tutkimustehtäväni on tarkastella, millaisia puhetapoja eduskunnassa esiintyi vuoden 2011 täysistunnoissa maahanmuutosta keskusteltaessa. Näkökulmanani on tutkia sosiologi VESA PUUROSEN nimeämien rajoittavan turvapaikkapolitiikan ja humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssin ilmenemistä puheenvuoroissa sekä muita keskusteluissa esiintyviä diskursseja.¹ Olen kiinnostunut varsinkin siitä, millaisia seikkoja kansanedustajat nostavat esiin maahanmuutosta puhuessaan ja missä asiayhteydessä he maahanmuutosta puhuvat. On myös tärkeää huomioida, kuka maahanmuutosta tai maahanmuuttajista puhuu. Tutkin maahanmuuttoilmiöön suhtautumisen lisäksi sitä, millaisina puheen kohteena olevat ihmiset, maahanmuuttajat, esitetään aineistossa. Kuka on maahanmuuttaja? Millaisia asioita ja käsityksiä maahanmuuttajiin liitetään?

Maahanmuutto on erittäin ajankohtainen poliittinen aihe, joka puhuttaa niin yksityishenkilöitä kuin kansanedustajiaakin. Myös median kiinnostus aiheeseen vaikuttaa jatkuvan vahvana meneillään olevan pakolaistilanteen myötä. Maahanmuutto ei kuitenkaan ole pelkästään nykyajan tai lähivuosisikymmenten ilmiö, vaan Suomeen suuntautuneella maahanmuutolla on pitkä historia. Näin ollen sitä on syytä tarkastella myös historiallisena ilmiönä. Maahanmuuttokeskustelun tutkiminen on perusteltua erityisesti eduskunnassa käytyjen keskustelujen merkityksen takia. Poliittisten päätöksentekijöiden virallisista keskusteluista välittyvä sävy antaa mielestäni viitteitä siitä, millainen puhetapa on sopiva kyseisestä aihepiiristä puhuttaessa myös muussa julkisessa keskustelussa. Suomessa esimerkiksi media on ottanut käyttöön useiden perussuomalaisten kansanedustajien itsemäärittämisen, termin maahanmuuttokriittinen, jota yksittäiset poliitikot ovat alun perin käyttäneet maahanmuuttoon liittyvissä puheenvuoroissaan.² Poliittiset puheet näyttävätkin omalta osaltaan kansalle, millaista virallinen suhtautuminen maahanmuuttoaiheeseen on Suomessa. Virallisissa poliittisissä keskusteluissa käytetyt maahanmuuttoon liittyvät diskurssit antavat suunnan sallituille puhetavoille myös maahanmuuttajista keskusteltaessa: ne hahmottelevat, miten kyseiseen ihmisryhmään on mahdollista ja sallittua suhtautua. Poliittisilla toimijoilla on näin ollen myös tietynlainen suunnannäyttäjän vastuu keskusteltaessa poliittisesti arkaluontoisista aiheista, jollaisena maahanmuutto voidaan nähdä.

¹ Puuronen 2011, 215–216.

² Keskinen 2009, 34.

Lähde ja metodi

Lähteenä tutkimukselleni toimivat vuoden 2011 eduskunnan täysistuntopöytäkirjojen keskusteluliitteet sekä suulliset kysymykset. Pöytäkirjoihin liitetyt keskustelut eivät luonnollisestikaan anna täydellistä kuvaa eduskunnan sisällä käydyistä maahanmuuttoon liittyvistä keskusteluista, sillä täysistuntopuheenvuorot ovat vain yksi osa eduskunnan laajaa debattia. Täysistuntopuheenvuorot ovat kuitenkin merkittäviä niiden julkisuuden mahdollistaman, edellä kuvaamani suunnannäyttäjän roolin vuoksi. Täysistunnot ovat uutisoinnin kohteena olevia kokouksia, joista kuvataan ajoittain myös verkkolähettyksiä, ja täysistuntojen pöytäkirjat puolestaan ovat kaikkien saatavilla olevia julkisia asiakirjoja. Tämän tiedostaen kansanedustajat harkitsevat todennäköisesti tarkkaan, millaisia puhetapoja käyttävät aihetta käsitellessään. Keskusteluja tulkittaessa onkin muistettava poliittisten puheenvuorojen merkitys, eli tavoite vaikuttaa kuulijoihin, ja huomioida tämä tulkintoja tehdessä.

Olen koonnut lähteeni eduskunnan verkkosivuilta vuoden 2011 täysistuntopöytäkirjojen keskusteluliitteistä käyttämällä seuraavia hakusanoja: maahanmuut*, turvapaik*, pakolai*, siirtol*, ulkomaal*, monikult*, kotout*, perheenyhd*, rasis* sekä karkot*. Päädyin kyseisen vuoden pöytäkirjoihin kahdesta syystä: ensinnäkin halusin välttää toistamasta aiemmin julkaistuja täysistuntopöytäkirjatutkimuksia, mikä olisi ollut todennäköistä samankaltaisten lähteiden ja joissakin tapauksissa myös tutkimusnäkökulmien vuoksi. Toiseksi ajankohta on siitä mielenkiintoinen, että vuoden 2011 keväänä julkisuudessa maahanmuuttovastaisena puolueena tunnetut Perussuomalaiset saavuttivat suuren, yleiskielessä ”jytynä” tunnetun, vaalivoittonsa 17.4.2011 järjestetyissä eduskuntavaaleissa. Tämän voisi olettaa vilkastuttaneen maahanmuuttokeskustelua eduskunnassa. Lisäksi maahanmuutto oli keskeinen teema kyseisen vuoden vaalikampanjoinnissa ja erityisesti vaalien mediajulkisuudessa.³

Koska keskityn tutkielmassani erittelemään ja analysoimaan maahanmuuttoon liittyvän keskustelun keskeisimpiä piirteitä, olen valinnut tutkimukseni lähtökohdaksi diskurssianalyysin. Se on hyvin monipuolisiin aineistoihin sopiva keskustelututkimuksen muoto, jonka avulla voidaan tarkastella tilannekohtaisia puhetyylejä. Diskurssianalyysi on sosiaalisesti konstruktivistinen eli se näkee kielen todellisuutta rakentavana ja seurauksia tuottavana tekijänä.⁴ Kiinnitän puheenvuoroja tulkittessani huomiota erityisesti käytettyihin sanavalintoihin, ihmisten luokitteluun sekä asioiden esitysjärjestykseen, jolla voi olla merkitystä kerrottavan asian vastaanottoon kuulijoiden keskuudessa. Lisäksi hyödynnän diskurssianalyysiin laajasti perehtyneen KIRSI JUHILAN nimeämiä viranomaispuheen faktuaalistamisstrategioita. Faktuaalistamisstrategiat ovat sellaisia vakuuttelun muotoja, joita käyttämällä tiedon

³ Maasilta 2012, 160; Välimäki 2012, 264.

⁴ Pietikäinen & Mäntynen, 2014, 12.

totuusarvosta tulee niin suuri, että kyseinen versio asiasta vaikuttaa ainoalta oikealta, kiistattomalta tosiasialta.⁵

Tutkimustilanne

Vuoden 2011 täysistuntopöytäkirjojen maahanmuuttokeskustelusta ei ole tehty aikaisemmin tutkimusta. OUTI LEPOLA sen sijaan on tutkinut aihetta diskurssianalyysin lähtökohdista 1990-luvun täysistuntopöytäkirjoista teoksessaan *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. Toimittaja JUSSI FÖRBOM on kirjoittanut pamflettiteoksen *Hallanvaara. Merkintöjä maahanmuuton puhetavoista*, jossa hän analysoi vuosien 1998–2010 täysistuntopöytäkirjoja, mutta varsinaista tutkimusta kirja ei sisällä. Aiheeseen perehdytään myös muutamissa pro gradu -tutkimuksissa, esimerkiksi MIRJA MYLLYKANKAAN sosiologian pro gradussa *Tavoitteena onnistunut maahanmuuttopolitiikka – Maahanmuuttopolitiikan merkitykset eduskunnan täysistuntokeskusteluissa vuosina 2003–2006*.

Vesa Puuronen analysoi teoksessaan *Rasistinen Suomi* ulkomaalaislain uudistukseen liittyvää lähetekeskustelua eduskunnassa vuosina 2008–2009 ja nimeää kaksi keskusteluissa esiintyvää diskurssia. Vaikka Puuronen on nimennyt diskurssit tietyn lain säätämiseen liittyvän keskustelun pohjalta, ovat ne mielestäni arvokas tarkastelun lähtökohta myös muihin maahanmuuttoaiheeseen liittyviin eduskuntakeskusteluihin: ne perustuvat sellaiseen vastakkainasetteluun, joka on nähdäkseni yleinen maahanmuutosta puhuttaessa niin julkisessa keskustelussa kuin poliittisellakentälläkin. Lisäksi tutkimus on ajallisesti lähellä aineistoani, ja siinä nimetyt diskurssit sisältävät kuvauksen niiden luomasta ihmiskuvasta, mikä tekee siitä tutkimuskysymyksen kannalta sopivan tiedon lähteen. Puurosen diskursseissa keskustelua tarkastellaan pitkälti maahantulon sallittavuuden ja rajoittamisen kannalta, minkä vuoksi oma tutkimuksenikin painottuu tähän aspektiin.

Esitystapa, käsitteet ja tausta

Tämä tutkielma rakentuu tunnistamieni diskurssien pohjalta. Ensimmäisessä pääluvussa tarkastelen rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssin ilmenemistä pöytäkirjoissa. Toisessa pääluvussa käsitteelen maahanmuuttoon myönteisesti suhtautuvaa humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssia, ja kolmannessa pääluvussa keskityn nimeämääni taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssiin. Alaluvuissa analysoin diskurssin ihmiskuvaa eli sitä, millaisen kuvan eri puhetavat antavat maahanmuut-

⁵ Jokinen et al. 1993, 152.

tajista. Puheen avulla tuotetaan ihmisten välisiä eroja, ja nämä tuotetut ihmiskuvat ovat osa niin pu-
hujan kuin puheen kohteidenkin identiteetin rakentamisprosessia.⁶ Tästä syystä on tärkeää tutkia, mil-
laisia kuvia maahanmuuttajista tuotetaan.

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jolla kuvataan kaikkia pysyvässä tarkoituksessa uuteen valtioon
muuttaneita henkilöitä. Maahanmuuttajiin lukeutuvat muun muassa turvapaikanhakijat, jotka hakevat
suojelua ja oleskelulupaa vieraasta valtiosta. Osa turvapaikanhakijoista on oikeutettu suojeluun koti-
maansa ulkopuolella pakolaisen aseman myötä. Pakolaisstatus myönnetään henkilöille, joilla on pe-
rustellusti aihetta pelätä heihin henkilökohtaisesti kohdistuvaa vainoa. Lisäksi maahanmuuttajia ovat
esimerkiksi työpaikan tai opiskelun vuoksi muuttajat sekä avioliiton myötä asuinpaikkaa vaihtaneet
henkilöt.⁷ Vaikka maahanmuuttajista puhutaan paljon, maahanmuuttajan hahmolle ei ole selviä mää-
reitä. Ei myöskään ole olemassa yhtenäistä maahanmuuttajien ihmisryhmää, ainoastaan erinäisistä
syistä globaalissa maailmassa maasta toiseen liikkuvia ihmisiä.⁸ Maahanmuuttajan määritelmän mah-
dollinen epätarkkuus onkin syytä huomioida tutkimuksessa.

Maahanmuuttaja-käsite on marginalisoiva, koska se pitää sisällään ajatuksen siitä, että sillä määritel-
lyt ihmiset kuuluvat Suomeen jollain tavoin muita vähemmän.⁹ Maahanmuuttajat voivatkin joutua
uudessa kotimaassaan rasismin kohteeksi. Ilmiötä tutkineen ANNA RASTAAN mukaan rasismissa
on kyse siitä, että rasistiset diskurssit tunnistavat ja tuottavat eroja ihmisten välille sekä luovat eriar-
voisuutta arvottamalla ihmisryhmiä.¹⁰ Vesa Puuronen viittaa rasismiin puhettavan lisäksi ideologiana,
joka ilmenee ihmisten elämään vaikuttavina sosiaalisina käytäntöinä. Puuronen tarjoaa rasismille yk-
sinkertaisen määritelmän, jonka mukaan rasismi on rotujärjestelmän tuottamista ja ylläpitämistä. Ro-
tujärjestelmää ja rasismia tuotetaan rodullistavassa puhettavassa, jossa johonkin ryhmään liitetään
usein liioiteltuja, negatiivisia määreitä. Rasismi ei siis välttämättä perustu rotuun,¹¹ vaan se voi poh-
jata puhettapoihin ja käytäntöihin, joiden avulla tietyt etniset, kansalliset tai uskonnolliset ryhmät esi-
tetään arvoltaan muita alemmina. On myös olennaista huomioida, että rasismien määritelmä riippuu
siitä, missä asemassa määrittelijä on yhteiskunnassa ja rotujärjestelmässä.¹²

⁶ Jokinen et al. 2004, 10–11; Pietikäinen & Mäntynen 2014, 63.

⁷ Sanasto, Maahanmuuttovirasto, <http://www.migri.fi/medialle/sanasto>, elektr.dokumentti; Yleisimmin käytetyt termit, Suomen Pakolaisapu, <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>, elektr. dokumentti; Saukkonen 2007, 267.

⁸ Huttunen 2009, 117, 120.

⁹ Huttunen 2004, 136.

¹⁰ Rastas 2005, 74–75. 84; Rastas 2009, 54.

¹¹ Tarkoitin rodusta puhuessani sosiaalista konstruktiota ja sosiaalista tosiasiaa biologisen tosiasian sijaan. Biologisin perustein ihmisrotuja ei ole kyetty luokittelemaan. ks. Puuronen, 2011, 49–50.

¹² Puuronen 2011, 22, 48, 53, 65–66.

Maahanmuutto Suomeen ei ole ainoastaan lähivuosisikymmenten ilmiö: Suomessa on koko sen tunnetun historian ajan asunut eri kansoihin ja etnisiin ryhmiin kuuluvia ihmisiä, joilla on erilaisia kulttuureja. Tässä mielessä Suomi on aina ollut monikulttuurinen. Erityisesti maailmansotien välisenä aikana ulkomaalaisten määrä Suomessa oli nykymittakaavasta katsottuna suuri, sillä ennen talvisotaa Suomeen arvioitiin tulleen koko itsenäisyyden aikana lähes 40 000 pakolaista, joista arviolta puolet oli venäläisiä. Mediahuomion ja sen myötä laajamittaiseen julkiseen keskusteluun päätyminen maahanmuutto on kohdannut vasta 1990-luvulla inkerinsuomalaisten paluumuuttajien¹³, Bosnian sodan pakolaisten ja varsinkin valtaväestöstä ulkoisesti eroavien somalipakolaisten tultua Suomeen.¹⁴

1990-luvulla eduskunnassa käydyin maahanmuuttopoliittisen keskustelun seurauksena Suomessa vakituisesti asuvien ulkomaalaisten oikeudet ovat lisääntyneet ja he ovat päässeet entistä tasa-arvoisempaan asemaan yhteiskunnassa. Keskustelussa turvapaikkapolitiikasta oli kuitenkin nähtävissä perusjännite, joka muodostui pakolaisten suojelun ja oikeusturvan sekä valtion suvereenisuuden ja tehokkuuden periaatteiden väliin. Monikulttuurisuudesta käydyssä keskustelussa määrääväänä oli ”meidän suomalaisten” näkökulma, jossa kollektiivina puhuteltujen suomalaisten vastakohtana toimi käsite ulkomaalainen.¹⁵

Maahanmuutto nousi keskeiseksi teemaksi vuoden 2008 kunnallisvaalien ja vuoden 2009 EU-vaalien yhteydessä. Kunnallisvaaleissa menestystä saavutti maahanmuuttokriittiseksi itseään kutsuva Perussuomalaisten puolue. Vuosien 2008–2009 taitteessa julkisessa maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa tapahtuikin eräänlainen murros sen ottaessa johdonmukaisemmin kielteisemmän, osin jopa rasisemman suunnan. Maahanmuuttoasioiden politisoituminen ei kuitenkaan ollut pelkästään Perussuomalaisten varassa, vaan keskusteluun lähti mukaan lukuisten eri puolueiden jäseniä. Samaan aikaan keskusteluun maahanmuutosta tehtiin myös rajanvetoja: esimerkiksi Perussuomalaisten kansanedustaja Jussi Halla-aho sai rasisemisen blogikirjoituksensa perusteella syytteen uskonrauhan rikkomisesta ja kiihotuksesta kansanryhmää vastaan.¹⁶

¹³ ks. Lepola 2000, 96–97.

¹⁴ Leitzinger 2008, 171, 196; Puuronen 2011, 255; Raittila 2009, 68.

¹⁵ Lepola 2000, 354–355, 376–379.

¹⁶ Keskinen 2009, 33, 38–41; Puuronen 2011, 195.

1. ”TURVAPAIKKATURISMILLE ON VIHDOIN SAATAVA TÄYSI STOPPI”

1.1. Maahanmuutto uhkakuvana kansalliselle edulle

Ensimmäinen Puurosen nimeämistä diskursseista on rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssi, jonka perusajatus on maahanmuuttajien näkeminen uhkana. Tähän uhkakuvaan liitetään usein ajatus maahanmuuton laittomuudesta, jossa ulkomaalaisten, varsinkin pakolaisten, nähdään tarkoituksellisesti pyrkivän Suomeen ilman mitään varsinaista syytä. Työperäiseksi maahanmuutoksi nimetty maahantulo nostetaan pakolaisuuden vastakohtaksi ja ainoaksi sallituksi maahanmuuton syyksi.¹⁷ Suomessa julkinen maahanmuuttokeskustelu on keskittynyt maahantulon rajoittamisen ympärille,¹⁸ joten maahantulon rajoittamiseen pyrkivän diskurssin tarkastelu eduskunnassa on perusteltua myös muun yhteiskunnallisen keskustelun kautta. On syytä muistaa, että niin kutsuttu maahanmuuttokriittisyys ei ole vain Perussuomalaisten ajatus, vaan se on puoluerajat ylittävä katsantokanta.¹⁹ Lähteesäni kielteistä suhtautumista maahanmuuttoon ilmentää rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssi. Kyseistä diskurssia käyttävät lukuisten eri puolueiden edustajat: Perussuomalaisten (PS), Kansallisen Kokoomuksen (Kokoomus), Suomen Sosiaalidemokraattisen Puolueen (SDP), Suomen Keskustan (Keskusta), Vasemmistoliiton (Vas.) sekä silloisen Vasenryhmän eduskuntaryhmän.

Kokoomuksen kansanedustaja Pauli Kiurun näkemys on esimerkki rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssista:

Hallitusohjelmassa puututaan aiheellisesti myös maahanmuuton epäkohtiin. – – Tässä kuussa perheenyhdistämishakemuksia on vireillä 10 560 kappaletta, joista yhden kansallisuusryhmän tekemiä on 6000. Maailman hädältä emme saa sulkea silmiämme, mutta emme myöskään saa olla liian hyväuskoisia. – – Kerjääminen ei ole elinkeino, eikä se kuulu suomalaiseen kulttuuriin.²⁰

Kiuru luo puheenvuorossaan kuvan perheenyhdistämistä koskevien hakemusten suuresta määrästä: hän nostaa esiin hakemusten määrän kuukaudessa kuvaamatta lainkaan sitä, kuinka kauan kyseisten hakemusten käsittely kestää tai kuinka monta hakemusta hyväksytään. Puheenvuoro edustaa rajoittavan maahanmuuttopolitiikan diskurssia, sillä hyväuskoisuuteen viittaaminen sekä perheenyhdistämisasian liittäminen maahanmuuton epäkohtiin kertoo, ettei Kiuru ole ollut tyytyväinen silloiseen

¹⁷ Puuronen 2011, 215–216, 224.

¹⁸ Keskinen 2009, 44.

¹⁹ Raittila 2009, 67.

²⁰ Täysistunnon ptk. 29.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

maahanmuuttopolitiikkaan. Tästä kielivät myös pienet sanavalinnat, kuten sanojen ”aiheellisesti” ja ”mutta” käyttö kyseisissä asiayhteyksissä. Diskurssianalyysin mukaan esimerkiksi mutta-sanalla voidaan rakentaa näkökohtien välinen jännite.²¹ Kiuru luokin mutta-sanaa edeltävällä lauseellaan kuvaa humanitaarisesta katsantokannasta maahanmuuttoon, mutta kumooa tämän osittain virkkeen loppuosalla. Kiurun kommentin voi tulkita niin, ettei hän periaatteessa kannata muiden valtioiden hädän huomioimatta jättämistä, mutta kehottaa kuitenkin käytännössä toimimaan näin. Lisäksi hyväuskoisuuteen viittaaminen liittyy maahanmuuttajiin negatiivisia miellelyhtymiä²² vihjaamalla, että suomalaiset voisivat tulla jollain lailla huijatuksi maahanmuuttoon liittyen. Puhe hyväuskoisuudesta kertoo, että maahanmuuttoon liittyy Kiurun mielestä jokin uhka. Tätä tarkemmin määrittelemätöntä uhkaa Suomen tulisi torjua tiukentamalla perheenyhdistämiskäytäntöjä.

Puheenvuoron lopussa Kiuru toteaa, ettei kerjääminen kuulu suomalaiseen kulttuuriin. Tässä Kiuru siis määrittelee, millaista on suomalainen kulttuuri. Huomioni kiinnitti kuitenkin erityisesti Kiurun valitsema asioiden esitysjärjestys: hän puhuu kerjäämisestä mainittuaan ”yhden kansalaisuusryhmän” tehneen yli puolet vireillä olevista perheenyhdistämishakemuksista. On todettava, että Kiuru voi viitata kommentillaan ihan mihin kansalliseen ryhmään tahansa. Kerjäämisen esiin nostaminen tämän lausuman jälkeen sai kuitenkin itseni lukijana miettimään, oliko kyse kerjäämiseen usein yhdistettävistä romaneista. Vaikka Kiuru ei erittele, mistä kansallisuusryhmästä hän puhuu, tämä yhden ryhmän esiin nostaminen kertoo Kiurun haluavan korostaa jonkin toisen kansallisuuden omaavien ihmisten määrää Suomessa. Perheenyhdistämisen kautta hän tuo esiin mahdollisuuden myös heidän määränsä lisääntymisestä.

Perussuomalaisten kansanedustaja Reijo Tossavainen taas kuvaa, kuinka veteraanit ovat joutuneet ”anelemaan” takaisin hallituksen heiltä leikkaamia varoja samaan aikaan kun eduskunnassa keskustellaan lisärahan antamisesta maahanmuuttajien asuttamiseen.²³ Tällaisen vastakkainasettelun luomisella veteraanien ja maahanmuuttajien välille Tossavainen pyrkii oletettavasti herättämään kuulijoissa mielikuvaa siitä, että maahanmuuttajille annetut rahat olisivat veteraaneilta pois. Nimenomaan veteraanien esiin nostaminen maahanmuuttajien vastakohtaparina tekee puheesta osan rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssia, sillä veteraanit voivat herättää kuulijoissa miellelyhtymiä isänmaalli-

²¹ Jokinen et al. 1993, 42.

²² Mielleyhtymien ja konnotaatioiden huomioiminen on osa diskurssianalyysia. Jokinen et al. 1993, 56.

²³ Täysistunnon ptk. 22.11.2011, Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2012 talousarvioesityksen täydentämisestä (HE59/2011 vp).

suuteen ja Suomen puolustamiseen. Näin saadaan kuulijoiden ajatukset ohjattua Tossavaisen piilevään näkökantaan, jonka mukaan Suomen tulisi puolustautua sille uhkana esitetyiltä maahanmuuttajilta ainakin rajaamalla maahanmuuttoon suunnattua rahoitusta.

Legitimoimisella eli oikeuttamisella tarkoitetaan sitä, että poliittinen diskurssi sisältää poliittisten puhujien pyrkimystä täyttää lausuntonsa todisteilla, auktoriteetilla ja totuudella. Yksi legitimoimisen tyyli on puhujan väite oikeassa olosta myös moraalisessa mielessä, mihin liittyy pyrkimystä herättää tiettyjä tunteita.²⁴ Tossavainen käyttää veteraaneja todisteena siitä, että maahanmuuttajat ovat uhka suomalaiselle yhteiskunnalle. Näin hän pyrkii maahanmuuttajiin kohdistuvaa pelkoa ja mahdollisesti vihaakin herättämällä oikeuttamaan mielipiteensä siitä, että maahanmuuttajien asumiseen käytettäviä varoja tulisi leikata.

Maahanmuuttoaihe nostetaan esiin myös keskustelussa kielipolitiikasta. Mika Niikko (PS) luo sarkastisella puheellaan kuvaa erityisesti somalialaisten suuresta määrästä Suomessa:

*Mehän elämme monikulttuurisessa Suomessa. – – Mielestäni se toinen kieli voisi olla joku muu: englanti, venäjä, somalia tai joku muu kiva nykyaikainen kieli.*²⁵

Niikon puhe esittää monikulttuurisuuden uhkana, jonka myötä jopa ruotsin asema toisena kotimaisena kielenä voisi järkkä. Toisaalta Niikko nimenomaan käyttää muiden kielten yleisyyttä perusteena ruotsin kielen aseman heikentämiselle, sillä puheenvuoron alku keskittyy ruotsin osaamisvaatimuksen kritisointiin. Somalin kielen mainitseminen ei ole mitenkään erikoista, sillä somalialaistautaiset henkilöt ovat saaneet paljon muita afrikkalaistaustaisia enemmän huomiota niin mediassa kuin arkipuheessakin. Somali-sanaa myös käytetään usein kirosan lailla suomalaisessa asenneilmapiirissä.²⁶ Näenkin somalin esiin nostamisen tässä asiayhteydessä pyrkimyksenä korostaa somalien määrää Suomessa, sillä somalin kieli on hyvin erilaisessa asemassa Suomessa kuin englanti ja venäjä, joiden esiin nostaminen kielikeskustelussa on perusteltua esimerkiksi turismin ja työelämän hyötyjen kannalta. Ehdotukseen somalista Suomen toiseksi kieleksi en taas näe muuta perustetta kuin juuri somalivähemmistön määrän Suomessa. Tällöin se on sarkastinen lausuma, jonka tarkoituksena ei todellisuudessa ole ehdottaa somalia Suomen toiseksi viralliseksi kieleksi. Tässä kontekstissa Niikon puheen perimmäinen tarkoitus voikin olla usein negatiivisessa valossa nähtävien somalien esiin nostaminen somalin kielen kautta.

²⁴ Chilton 2004, 23, 111, 117.

²⁵ Täysistunnon ptk. 16.12.2011, Opetusministeriön hallinnonala 29.

²⁶ Rastas 2013, 165–166.

Toisaalta samoin määrällisin perustein Niikko voisi korostaa myös venäläisten määrää Suomessa, sillä Venäjän kansalaiset ovat Suomen suurin ulkomaalaisryhmä ja venäjänkieliset toiseksi suurin kielivähemmistö.²⁷ Joka tapauksessa Niikko rakentaa puheillaan kuvaa monikulttuurisuuden negatiivisista vaikutuksista Suomelle, jolloin maahanmuuton uhkaavuus saadaan nostettua esiin myös sellaisessa keskustelussa, jossa maahanmuutosta ei varsinaisesti puhuta.

Selkeimpiä esimerkkejä rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssista on Perussuomalaisten kansanedustajan James Hirvisaaren puhe:

Mielestäni kaikenlaiselle turvapaikkaturismille on vihdoin saatava täysi stoppi. Suomalainen veronmaksaja ei takuuvarmasti halua elätikseen monituhantisia elintasopakolaislaumoja. Sellainen maahanmuutto, josta ei ole meille yhtään mitään hyötyä vaan joka on päinvastoin hirvittävän kallista ja jopa haitallista, olisi tyystin lopetettava.²⁸

Hirvisaari pyrkii tuottamaan puheessaan tosiasioita kvantifioivan strategian avulla puhuessaan ”monituhantisista laumoista” ja ”hirvittävän kalliiksi” tulemisesta. Kvantifioivassa strategiassa faktuaalistaminen perustuu asiantilojen määrällistämiseen, joka voi olla muutakin kuin numeerista määrän ilmaisua.²⁹ Vaihtoehdottomuusstrategia taas vakuuttaa kuulijoita siitä, että asioita on mahdollista ja järkevää hoitaa vain yhdellä tavalla.³⁰ Hirvisaari luokin puheellaan kuvaa siitä, että ainoa rationaalinen ratkaisu ongelmaan, joksi hän maahanmuuton mieltää, on Suomea hyödyttämättömän maahanmuuton estäminen. Myllykangas nimeää pro gradu -tutkielmassaan kansallisen edun diskurssin, jossa maahanmuuttajat jaetaan hyödyllisiin ja hyödyttömiin sen perusteella, onko maahanmuuttajilla koulutusta ja kielitaitoa.³¹ Tällaista jaottelua esiintyy myös rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssissa, sillä esimerkiksi Hirvisaaren puhe hyödyistä tarkoittaa, että maahantulo pitäisi sallia ainoastaan jollain tavoin Suomea hyödyttäville ihmisille. Tähän joukkoon ei lasketa turvapaikanhakijoita, sillä turvapaikanhakuun viitataan maahantulon syitä vähätellen turismina.

Hirvisaari koettaa vakuuttaa kuulijoille, että hänen mielipiteensä on myös suomalaisten veronmaksajien, eli käytännössä kaikkien suomalaisten, mielipide. Hirvisaari käyttää siis perustelun keinona niin suomalaisten etua kuin taloudellisiin seikkoihin vetoamista, mitä edustaa veronmaksajista puhumisen lisäksi myös viittaaminen elintasopakolaisiin. Pakolaisia elintasopakolaisiksi nimittävät muokkaavat aktiivisesti mielikuvia pakolaisista ryhmänä, joka havittelee ensisijaisesti tai ainoastaan taloudellista

²⁷ Puuronen 2011, 70–71.

²⁸ Täysistunnon ptk. 2.11.2011, Vuoden 2012 tuloveroasteikkolaki.

²⁹ Jokinen et al. 1993, 168.

³⁰ Jokinen et al. 1993, 163–164.

³¹ Myllykangas 2009, 56.

hyötyä.³² Sana ”elintasopakolainen” on siis jo itsessään hyvin negatiivinen, ja ihmisistä puhuminen laumana vahvistaa tätä vaikutelmaa entisestään. Hirvisaari tehostaa viestiään käyttämällä useita korostavia ilmaisuja, kuten ehdottomuuteen viittaavia ”takuuvarmasti” ja ”tyystin” sekä ”vihdoin”, joilla hän luo kuvan siitä, että maahanmuutto olisi ollut pitkään valtava ongelma. Haitallisuuden määrittämisellä hän rakentaa maahanmuutosta uhkaa Suomelle. Hirvisaaren puheenvuoro onkin hyvä esimerkki siitä, kuinka rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssi näkee maahanmuuton, erityisesti humanitaarisen maahanmuuton, ennen kaikkea uhkakuvana Suomen ja suomalaisten kansalliselle edulle.

1.2. Pakolaisvirtoja, ankkurilapsia ja turvallisuusuhkaa

Rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssissa maahanmuuttajat ja maahanmuuttajiksi luokitellut ihmiset nähdään usein negatiivisessa valossa. Heidän olemuksestaan tehdään ennakkoluuloisia oletuksia, joiden myötä maahanmuuttajat nähdään pelkoa herättävinä. Maahanmuuttajiin liitetään diskurssissa esimerkiksi seuraavanlaisia negatiivisia määreitä: laittomuus, rikollisuus, turvapaikkajärjestelmän hyväksikäyttö, työhaluttomuus, epärehellisyys ja sopeutumattomuus sekä haluttomuus integroitua yhteiskuntaan. Puhetapa onkin maahanmuuttajia toiseuttava ja rodullistava, mikä luo perusteita rasismille.³³ Maahanmuuttajista puhuttaessa toiseuttamista tapahtuu, kun maahanmuuttajasta ja hänen kulttuuristaan tehdään vertauskohtaansa nähden vähempiarvoinen, toinen. Toiseuden käsitteellä siis jäsennetään suhdetta tutun ja vieraan tai normin ja poikkeuksen välillä.³⁴ Mediatutkija MIKKO LEHTOSEN mukaan maahanmuuttajista tulee muukalaisia vasta heidän kohdatessaan ne kansalliset luokittelujärjestelmät, jotka tuottavat eroja ihmisten välille.³⁵ Maahanmuuttajista tuotettuja kuvia tutkittaessa onkin huomioitava, että yksilöt voivat identifioitua yhdessä paikassa aivan erilaisiksi kuin toisessa. Kysymys diskurssien sisältämistä ihmiskuvista ei siis varsinaisesti ole sidoksissa ihmiseen itseensä, vaan tämän lokaatioon suhteessa synnyinmaahansa, ja joskus jopa tämän vanhempien synnyinmaahan.

Jussi Halla-ahon (PS) puheenvuoro hallitusohjelmasta keskusteltaessa on esimerkki rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssista:

³² Rastas 2009, 60.

³³ Puuronen 2011, 224.

³⁴ Löytty 2005, 162.

³⁵ Lehtonen 2009, 110.

*Mitä kantaväestön asenteisiin tulee, ne ovat pikemminkin seuraus epäonnistuneesta maahanmuuttopolitiikasta kuin syy maahanmuuttopolitiikan epäonnistumiseen. On inhimillisesti kovin vaikeaa suhtautua myönteisesti sellaiseen, mikä vaikuttaa kielteisesti omaan asumisviihtyvyyteen, turvallisuuteen tai lasten koulunkäyntiin.*³⁶

Halla-aho kuvaa hallitusohjelman maahanmuuttopolitiikan tiukennuksia ”rohkaisevina elementteinä”. Lisäksi hän sanoo perheenyhdistämisen muuttuneen siirtolaisuuden kanavaksi, mihin sitä ei hänen mielestään ole tarkoitettu.³⁷ Tämä kommentti kertoo Halla-ahon uskovan, että ulkomalaiset pyrkivät perheenyhdistämisen kautta Suomeen ilman juridisesti painavaa syytä, siis laittomasti.

Vaikka Halla-aho viittaa sanalla ”sellaiseen” näennäisesti maahanmuuttopolitiikkaan, tulkitsen, ettei hän puhu pelkästä politiikasta vaan myös maahanmuuttajista. Nähdäkseni maahanmuuttopolitiikka ei itsessään voi ”vaikuttaa kielteisesti” esimerkiksi kenenkään asumisviihtyvyyteen, vaan vaikutukset tulevat vasta tämän politiikan ilmenemismuodon eli tässä tapauksessa ihmisten kautta. Kyseinen puheenvuoro voidaan näin ollen nähdä myös maahanmuuttajia rodullistavana, sillä viimeisessä virkkeessä maahanmuuttajat nähdään selvästi yhtenäisenä ryhmänä, jonka negatiivisia piirteitä on liioiteltu. Rodullistamiseen kuuluu myös yhtenäistettyjen ryhmien edustajien esittäminen uhkana,³⁸ jota Halla-aho tekee selkeästi sanoessaan maahanmuuttajien vaikuttavan kielteisesti turvallisuuteen, lasten koulunkäyntiin ja jopa asumisviihtyvyyteen. Lisäksi Halla-aho käyttää vaikuttamisen keinona edellä mainitun mielipiteensä yleistämistä koko kantaväestön eli ilmeisesti kaikkien Suomessa syntyneiden suomalaisten näkökannaksi.

Diskurssien analyysi tarkentuu, kun keskitytään niiden sisäisten valtasuhteiden tarkasteluun.³⁹ Samassa täysistuntokeskustelussa puhemiehenä toimiva Eero Heinäluoma (SDP) ohjaa keskustelun mielenkiintoisena teemana pitämäänsä maahanmuuttoaiheeseen Jussi Halla-ahon maahanmuuttopolitiikkaa käsittelevän puheenvuoron jälkeen.⁴⁰ Puhemiehenä Heinäluomalla on valta jakaa puheenvuoroja ja myös päättää keskustelu, millä voi olla vaikutusta keskustelun kulkuun. On kiinnostavaa, että Heinäluoma sekä aloitti että lopetti keskustelun Halla-ahon puheenvuorolla, jolloin rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssi sai ensimmäisen ja viimeisen sanan. Mitään tulkintoja Heinäluoman

³⁶ Täysistunnon ptk. 29.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

³⁷ Ibid.

³⁸ Puuronen 2011, 65.

³⁹ Jokinen et al. 1993, 86.

⁴⁰ Täysistunnon ptk. 29.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

tarkoituksena ei voi kuitenkaan yksittäisestä tilanteesta tehdä, sillä myös sattuman mahdollisuus on huomioitava.

Niin kutsutut työperäiset maahanmuuttajat eli ensisijaisesti Suomeen työskentelemään tulevat henkilöt nähdään rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssissa muita maahanmuuttajia myönteisemmin. Näin tekee edellä mainitussa, keskustelun lopettavassa puheenvuorossaan myös Jussi Halla-aho:

*Ongelmathan koskevat nimenomaan humanitaarista maahanmuuttoa, vähäisemmässä määrin työperäistä maahanmuuttoa. – – Suomeen kunniallisin aikein töihin tuleva ihminen joutuu kohtuuttomissa määrin byrokratian rattaisiin – –.*⁴¹

Halla-aho kategorisoi maahanmuuttajat hierarkkisesti keskenään eriarvoiseen asemaan maahanmuuton syyn mukaan. Julkisessa keskustelussa maahanmuuttajat jaetaan yleensä työperäisiin maahanmuuttajiin ja pakolaisiin, ellei heistä puhuta vain yhtenä maahanmuuttajien kategoriana.⁴² Työperäisen maahanmuuton arvostuksesta Halla-ahon puheessa kertoo työn takia muuttavien kuvaaminen ”kunniallisin aikein” tulevina. Tämä antaa ymmärtää, että vastakohtaparina esitetty humanitaarinen maahanmuutto tapahtuisi jollain tavoin kunnianttomista lähtökohdista. Lisäksi hän rinnastaa maahanmuuton ongelmat juuri humanitaariseen maahanmuuttoon, mikä tekee humanitaarisista syistä maahan tulevista turvapaikanhakijoista ja pakolaisista ongelmien lähteen. Tällaisessa kahtiajaossa työperäiset maahanmuuttajat ovat tervetullut ihmisryhmä, jonka Suomeen tuloa halutaan helpottaa valtiolle heistä koituvien etujen vuoksi. Humanitaarisin perustein muuttavien maahantuloa taas halutaan rajoittaa kansallisen edun nimissä.

Rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssiin kuuluva toiseuden tuottaminen tapahtuu aineistossani erityisesti tiettyjen sanavalintojen avulla negatiivisia mielikuvia herättämällä. Näin tekee esimerkiksi Kokoomuksen Kari Tolvanen ilmaistessaan, että turvapaikkalainsäädäntöä ”olisi syytä edelleen tiukentaa etenkin ankkurilasten osalta”.⁴³ Puurosen mukaan maahanmuuttokriittisiksi itseään kutsuvat väittävät, että Suomeen alaikäisesti saapuneet turvapaikanhakijat on lähetetty Suomeen, jotta heidän perheenjäsenensä pääsisivät myöhemmin muuttamaan maahan ilman todellista tarvetta. Näitä lapsia he kutsuvat ankkurilapsiksi.⁴⁴ Näin ollen on selvää, että ankkurilapsi-termin käyttäminen herättää kuulijoissa negatiivisia mielikuvia ja tuottaa toiseutta vihjatessaan, että turvapaikanhakijoiden toi-

⁴¹ Täysistunnon ptk. 29.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

⁴² Saukkonen 2007, 43.

⁴³ Täysistunnon ptk. 10.10.2011, Hallituksen talousarvioehdotus eduskunnalle vuodelle 2012.

⁴⁴ Puuronen 2011, 220.

mintaan kuuluisi pyrkimys tulla Suomeen lastensa avulla ilman muuta todellista syytä. Tällöin epärehellisyys mielletään heille ominaiseksi piirteeksi, mikä kertoo turvapaikanhakijoiden näkemisestä suomalaisia vähempiarvoisina.

Poliitikot ovat usein tietoisia siitä, että tietyt puhettavat voivat vahvistaa kielteisiä asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Esimerkiksi yleistävät sanavalinnat voivat johtaa leimautumiseen.⁴⁵ Rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssia tuottavat poliitikot saattavatkin pyrkiä juuri tähän, sillä maahanmuuttajat negatiivisesti esittämissä puheenvuoroissa pyritään myös usein puoltamaan maahanmuuttopolitiikan tiukennuksia.⁴⁶ Kielteisten asenteiden vahvistaminen toimii siis keinona oman poliittisen päämäärän vahvistamiselle.

Kielteistä kuvaa maahanmuutosta luo esimerkiksi Perussuomalaisten Juho Eerola kuvatessaan, kuinka ”kansainvälinen terrorismi on maahanmuuttanut Suomeenkin”. Eerolan mukaan pakolaiset lähettävät Suomesta rahaa sotiville osapuolille niihin maihin, joista tänne on pakolaisiksi tultu.⁴⁷ Verbin luominen maahanmuuttaja-sanasta ja sen yhdistäminen terrorismiin luo erittäin negatiivisia assosiaatioita. Eerola myös yhdistää pakolaiset suoraan terrorismiin puhumalla ensin ”terrorismin maahanmuuttamisesta” Suomeen ja sanomalla heti seuraavassa lauseessa pakolaisten rahoittavan sodan osapuolia kotimaissaan. Tässä yhteydessä on syytä huomioida, ettei puhuja perustele väitteitään millään tavalla, vaan esittää ne itsestään selvinä faktoina.

Läntisissä yhteiskunnissa muuttoliikkeestä on tehty kylmän sodan päätyttyä turvallisuuskysymys. Turvallisuuteen liittyvät argumentit esittävät maahanmuuton negatiivisena asiana suvereniteetin menetyksen, rikollisuuden lisääntymisen ja rajakontrollin heikentymisen pelossa.⁴⁸ Eerolan käyttämä asioiden esitysjärjestys kertoo pakolaisten näkemisestä turvallisuusuhkana ja yhdistää heidät rikollisuuteen, terrorismiin. Tällaisten negatiivisten mielikuvien luomisella voi olla merkitystä kuulijoiden suhtautumiseen maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin, erityisesti pakolaisiin.

⁴⁵ Rastas 2009, 61.

⁴⁶ ks. esim. James Hirvisaaren (PS) puheenvuoro Täysistunnon ptk. 29.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimitetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta; Anne Louhelaisen (PS) puheenvuoro Täysistunnon ptk. 15.12.2011, Sisäasianministeriön hallinnonala 26.

⁴⁷ Täysistunnon ptk. 12.12.2011, Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Afganistanin tilanteesta ja Suomen kokonaisuudesta Afganistanille, mukaan lukien osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan.

⁴⁸ Ceyhan & Tsoukala 2002, 23–25.

Myös Vasemmistoliiton Kari Uotila tekee maahanmuutosta turvallisuuskysymyksen puhuessaan ”hallitsemattomien pakolaisvirtojen aiheuttamasta turvattomuudesta” verraten sitä asevarusteisen turvallisuuden uhkaan.⁴⁹ Uotila antaa vertauksellaan kuvan siitä, että todellinen uhka Suomelle ovat pakolaiset, eivät Suomen asevarustelu tai myöhemmin mainittu massajalkaväki. Kommentti kuuluu rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssiin sen pakolaisista luoman uhkakuvan takia, mutta myös pakolaisvirta-käsitteen vuoksi, sillä tulva- ja virta-metaforien käyttö voi heijastella maahanmuuttovastaista ideologiaa.⁵⁰ Hallitsemattomuuden korostaminen luo mielikuvan liikkuvien ihmisten aiheuttamasta turvattomuudesta. Uotila kuvaakin pakolaisia luonnonvoiman lailla liikkuvana massana, mutta muita ominaisuuksia hän ei pakolaisille anna.

Antropologi LIISA MALKKI on kehittänyt teorian asioiden kansallisesta järjestyksestä. Malkin mukaan maailman jakaantumista selvärajaisiin kansallisiin yksikköihin, jotka koostuvat maa-alueesta, kulttuurista, kielestä ja ihmisryhmästä, pidetään usein itsestään selvänä. Tähän liittyy ajatus siitä, että paikallaan pysyminen on luonnollista ja liike vaatii selitystä. Pakolaisten identiteetti sekä valtioiden itsemääräämisoikeus nähdään usein osana tätä asioiden luonnollista tilaa, mikä tekee itsestään selväksi tarpeen kontrolloida ihmisiä, jotka ovat näkökulman mukaan poissa omalta paikaltaan.⁵¹ Rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssissa maahanmuuttoa tarkastellaan ennen kaikkea uhkakuvana Suomelle ja suomalaisuudelle, jolloin keskeiseksi nousee juuri tarve kontrolloida maahanmuuttoa.

Kansojen perheen mielikuvaan pohjaavaa ajattelua käytetään muiden, esimerkiksi pakolaisten ja ulkomaalaisten, sulkemiseen kansallisen identiteetin kategorian ulkopuolelle, jolloin heistä voidaan tehdä myös ongelma. Malkin mukaan paikasta toiseen liikkumista tulisikin tarkastella historiallisena tuotteena ja ikuisesti keskeneräisenä prosessina. Kun maailmanjärjestyksestä lakataan ajattelemasta erilaisten kansojen kokoelmana, voidaan käsitteellistää eroja ja epätasa-arvoa halveksimatta epäjärjestyksestä ja tuottamatta esimerkiksi kontrolloimattomasta siirtolaisuudesta epäjärjestyksestä ilmentävää, ”harmaata mörköä”.⁵² Koska asioiden kansallinen järjestys on erittäin luonnolliseksi muodostunut ajatus, mitään tutkimaani diskurssia ei voida sulkea sen ulkopuolelle. Erityisen vahvasti tällainen ajattelu nousee kuitenkin esiin juuri rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssissa, jossa maahanmuuttajat mielletään usein paikaltaan poissa olevaksi ja ongelmia tuottavaksi joukoksi.

⁴⁹ Täysistunnon ptk. 6.9.2011, Hallituksen esitys eduskunnalle jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

⁵⁰ Puuronen 2011, 210.

⁵¹ Malkki 2012, 9, 37, 112.

⁵² Malkki 2012, 74, 80, 112.

2. ”KAIKISTA PIDETÄÄN HUOLTA”

2.1. Maahanmuutto globaalina velvoitteena

Toinen Vesa Puurosen eduskuntakeskusteluista nimeämä diskurssi on humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssi, joka pohjaa ajatukseen siitä, että sivistysmaan on autettava hädässä olevia ja turvattava ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämän diskurssin lähtöoletuksena on edellisestä poiketen, että turvapaikanhakijat lähtevät kotimaastaan kokemansa uhan takia ja pyrkivät tästä syystä Suomeen. Lisäksi maahanmuuttosäädösten tiukennusten nähdään välittävän vääränlaista viestiä suomalaisille ja lisäävän laitonta maahanmuuttoa. Tämän ajatellaan puolestaan lisäävän rasismia ja vahingoittavan maahanmuuttajia, erityisesti turvapaikanhakijoita.⁵³ Kyseinen diskurssi huomioikin maahanmuuttajien näkökannan, mitä ei tehdä muissa tutkimissani diskursseissa.

Humanitaarista maahanmuuttopolitiikan diskurssia edustaa SDP:n Riitta Myllerin eduskunnan maahanmuuttokeskusteluun kantaa ottava lausunto:

Nyt ollaan siinä tilanteessa, että käytetään puheenvuoroja vain sen puolesta, mistä Suomi konkreettisesti hyötyy silloin, kun inhimillisistä, ihmisten liikkumiseen liittyvistä asioista puhutaan. Kyllä meidän täytyy tunnustaa myös, että meillä on kansainvälisiä velvoitteita. Meillä on myöskin tällaisen humanistisen maailmankatsomuksen näkökannasta velvoitteita sen suhteen, että pidämme niistä vastuista kiinni, joita meillä tämän yhteisen maapallon jäsenenä on.⁵⁴

Myller kuvaa useaan otteeseen maahanmuuttoa velvoitteena, joka Suomellekin kuuluu yhteisen maapallon jäsenenä. Hän siis katsoo maahanmuuttoa globaalista aspektista. Humanistinen maailmankatsomus nähdään lausunnossa perusteena kansainvälisistä velvoitteista kiinni pitämiselle. Mirja Myllykangas on nimennyt pro gradu -tutkielmassaan humanitaarisuuden diskurssin, joka vastaa sisällöltään hyvin pitkälti humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssia. Siinä turvapaikkapolitiikkaa tarkastellaan valtiollisen vastuun näkökulmasta. Diskurssin humanitaarisuutta itseisarvona pitävä puoli korostaa maahanmuuton taustalla vaikuttavia inhimillisiä syitä ja näkee maahanmuuttajat ihmisinä sen sijaan, että luokittelisi heidät työvoimaksi tai laittomiksi siirtolaisiksi.⁵⁵ Myller näkee maahanmuuttajat inhimillisinä toimijoina, ja onkin huomioitava, että hän puhuu ihmisistä, ei erikseen maahanmuuttajista. Puheenvuorossa korostuu myös valtiollisen vastuun näkökulma, jossa Suomen

⁵³ Puuronen 2011, 116, 224.

⁵⁴ Täysistunnon ptk. 29.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

⁵⁵ Myllykangas 2009, 65–66.

valtiolla nähdään olevan globaaleja velvoitteita. Humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssin kohdalla lähteessäni korostuukin globaali näkökulma, jossa painotetaan Suomen valtion vastuuta ja velvoitteita osana kansainvälistä yhteisöä.

Myös Vihreän liiton (Vihreät) kansanedustaja Jani Toivola liittyy globaalin velvoitteen näkökulmaan korostamalla, kuinka kaikkia hädässä olevia ihmisiä on autettava:

Kantasuomalaisen elämän karikot eivät johdu sodan jaloista pakolaisleirin kautta Suomeen paenneista perheistä. – – Kaikista pidetään huolta.⁵⁶

Toivolan puhe kuuluu käsiteltävään diskurssiin, sillä siinä korostetaan, kuinka tärkeää on pitää huolta kaikista – myös pakolaisista. Hän purkaakin puheellaan sitä vastakkainasettelua, jota kantasuomalaisten ja pakolaisten välille hänen mukaansa luodaan. Lisäksi Toivola nostaa esiin perheet, jotka ovat paenneet Suomeen sodan vuoksi. Näin hän korostaa turvapaikanhakijoiden tulevan Suomeen kokemansa uhan vuoksi. Malkin mukaan ihmisten tullessa pakolaisiksi he saapuvat maailmaan, jossa heidät nähdään yksinkertaisesti uhreina.⁵⁷ Sodan merkitystä korostaessaan Toivola liittyy tähän uhrikuvaan tuottavaan näkökulmaan. Toisessa puheenvuorossaan hän taas kuvaa, kuinka suomalainen kulttuuri on kautta historian saanut vaikutteita tänne muualta tulleilta ihmisiltä, ja kuinka on ollut vaiheita, jolloin suomalaiset itse ovat olleet avun ja tuen tarvisijoita.⁵⁸ Tässä Toivola vetoaa kuulijoihin esittämällä asiat globaalista näkökulmasta käyttäessään argumentoinnin keinona suomalaisten oman historian kansainvälisiä yhteyksiä.

Elsi Kataisen (Keskusta) mukaan ”maahanmuuttajien kotouttamiseen on panostettava näinä jakolinjojen ja vihapuheiden aikoina”. Hän vastustaa maahanmuuttajista kunnille maksettavan kuntakorvauksen ajallista lyhentämistä neljästä vuodesta kolmeen vedoten siihen, ettei kuluneen vuoden aikana ole tapahtunut mitään muutosta, joka oikeuttaisi tämän.⁵⁹ Katainen puolustaa kuntien oikeuden lisäksi myös maahanmuuttajien oikeuksia vaatimalla resursseja kotouttamistyöhön, mikä tekee puheenvuorosta osan humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssia. Hän perustelee tarvetta kotouttamisen panostukseen Suomen yhteiskunnallisella keskusteluilmapiiirillä painottaen erityisesti vihapuheen olemassaoloa.

⁵⁶ Täysistunnon ptk. 29.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

⁵⁷ Malkki 2012, 116.

⁵⁸ Täysistunnon ptk. 15.12.2011, Sisäasiainministeriön hallinnonala 26.

⁵⁹ Ibid.

Politiikan olennainen tehtävä on tulla toimeen sen seikan kanssa, että yhteiskunnassa on erilaisuutta. Poliitikka voidaankin nähdä erilaisuuden organisointina eli pohjan luomisena yhteiskunnan toimintakyvylle, vaikkei täydellistä yhtenäisyyttä ja yhteisöllisyyttä ole olemassa.⁶⁰ Humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssi pyrkii löytämään keinoja erilaisuuden organisointiin pohjaamalla maahantulon sallivaan lähtökohtaan ja tuomalla keskusteluun kotouttamistoimenpiteet. Keskustan Elsi Kataisen lisäksi esimerkiksi Vasemmistoliiton Aino-Kaisa Pekonen pitää tärkeänä resurssien varaimista kotouttamistoimintaan, erityisesti työllisyyden parantamiseen ja kielikoulutukseen.⁶¹ Rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssissakin nostetaan esiin kotouttamisen tehostaminen, mutta diskurssin painopiste on pyrkimyksessä rajoittaa maahantuloa. Tästä syystä sen erilaisuuden organisointi perustuukin lähinnä maahanmuuttajien edustaman erilaisuuden rajoittamiseen, jolloin yhtenäisyyttä pyritään luomaan niin kutsuttujen kantasuomalaisten välille rajoittamalla kansallisten ja etnisten vähemmistöjen määrää. Humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssissa tämä yhteisöllisyys taas pyritään luomaan lähtökohtaisesti kaikkien Suomessa asuvien välille.

2.2. Sopeutumiskykyinen, lahjakas ja tarpeellinen maahanmuuttaja

Humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssin ihmiskuva on pääosin positiivinen. Maahanmuuttajat nähdään Puurosen mukaan esimerkiksi kykenevinä sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja halukkaina opiskelemaan sekä hakeutumaan töihin. Lisäksi maahanmuuttajien ominaisuuksiin liitetään rehellisyys. Vaikka tämäkin diskurssi näkee maahanmuuttajat ryhmänä yksilöiden sijaan, heidän inhimilliset ominaisuutensa kuitenkin säilytetään, toisin kuin rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssissa.⁶²

Aino-Kaisa Pekosen (Vas.) toteamus ”me emme pärjää ilman maahanmuuttajia ja ulkomaista työvoimaa”⁶³ antaa maahanmuuttajista kuvan tarpeellisina ja kykenevinä ihmisinä. Maahanmuuttajat nähdäänkin humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssissa hyödyllisinä suomalaisen yhteiskunnan rakentajina. Me-muodon käyttämisellä voidaan korostaa asiantuntijuutta ja edustajuutta antamalla olettaa, että muutkin ovat asiasta samaa mieltä.⁶⁴ Tässä tapauksessa Pekonen viittaa me-ilmiasulla Suomeen kansakuntana, jolloin hän vetoaa kansalliseen etuun. Me-muodon käyttö onkin tässä

⁶⁰ Saukkonen 2007, 28.

⁶¹ Täysistunnon ptk. 28.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

⁶² Puuronen 2011, 216–217, 224–225.

⁶³ Täysistunnon ptk. 28.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

⁶⁴ Jokinen et al. 1993, 93.

tapauksessa kuulijoiden suostuttelua ja oman väitteen vahvistamista kansallisen me-hengen kautta, ei niinkään oman asiantuntijuuden korostamista.

Humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssiin lukeutuu myös opetusministeri Jukka Gustafssonin (SDP) maahanmuuttajien koulutuksen puolustus:

-- [K]un meillä on paljon maahanmuuttajanuoria, jotka olisivat lahjakkaita ja hyviä aloittamaan lukiokoulutuksen.⁶⁵

Maahanmuuttajanuorten näkeminen lahjakkaina ja hyvinä lukiokoulutuksen aloittajina kertoo positiivisesta suhtautumisesta maahanmuuttajiin. Lisäksi Gustafsson hyödyntää aiemmin esiteltyä kvantifiovaa strategiaa⁶⁶ käyttäessään sanaa ”paljon” korostamaan lahjakkaiden maahanmuuttajanuorten määrää. SDP:n Päivi Lipponen taas pureutuu maahanmuuttajien näkökulmaan:

On niin tärkeätä, että he [maahanmuuttajanuoret ja -lapset] saavat suomalaisia kavereita ja saavat suomalaisen identiteetin sen oman identiteettinsä ja kulttuurinsa rinnalle.⁶⁷

Myös Lipposen kommentti kuuluu kyseiseen diskurssiin, sillä maahanmuuttajat nähdään siinä positiivisessa valossa, kykenevinä sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. ”Suomalaiset kaverit” esiin nostamalla Lipponen asettuu maahanmuuttajanuorten asemaan ja huomioi tällä tavoin maahanmuuttajien oman näkökulman kotoutumiseen. Ajatus suomalaisen identiteetin rakentumisesta maahanmuuttajien oman identiteetin ja kulttuurin rinnalle kertoo humanista ajattelutavasta, mutta myös globaalista aspektista pyrkiessään säilyttämään eri kulttuureja osana suomalaista yhteiskuntaa. Näin taa-taan kulttuurien jatkuvuus mahdollisessa diasporisessa tilassa: esimerkiksi somalit voidaan nähdä diasporassa elävänä vähemmistönä, sillä Somalia pysyy heidän tietoisuudessaan, vaikka he ovat le-vittäytyneet ympäri maailmaa. Suomessa he kokevatkin olevansa ennen kaikkea somaleja, vasta sen jälkeen suomalaisia.⁶⁸

Pakolaisuuden yksittäiset syyt nostaa humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssissa esiin Toi-volan lisäksi ainoastaan SDP:n Susanna Huovinen esittämällä ulkoministerille kysymyksen siitä, onko ilmastopakolaisten status nousemassa millään tavalla esille Yhdistyneissä kansakunnissa

⁶⁵ Täysistunnon ptk. 17.11.2011, Suullisia kysymyksiä N:o 59) Rasismin ja syrjinnän vähentäminen.

⁶⁶ Jokinen et al. 1993, 168.

⁶⁷ Täysistunnon ptk. 12.10.2011, Hallituksen esitys eduskunnan talousarvioksi vuodelle 2012.

⁶⁸ Pirkkalainen 2005, 47, 82.

(YK).⁶⁹ Pakolaisen hahmo on toisesta maailmansodasta lähtien nähty erityisenä sosiaalisena kategoriana ja globaalina ongelmana.⁷⁰ Huovisen kysymys pakolaisten aseman esiin nousemisesta YK:ssa kertoo, että ilmastopakolaisuus tulisi hänen mielestään ottaa huomioon kansainvälisissä yhteisöissä. Ilmastonmuutoksesta johtuvan pakolaisuuden esiin nostaminen korostaakin pakolaisuuden luonnetta juuri globaalina ongelmana, joka Suomenkin tulisi huomioida.

Kuten muuallakaan aineistossa, edes maahanmuuttoon myönteisesti suhtautuvassa humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssissa ei juuri puhuta yksilöistä tai edes yksittäisistä kansallisista tai etnisistä ryhmistä – vain maahanmuuttajista yleisesti. Esimerkiksi Paavo Arhinmäki (Vas.) pitää urheilua ja kulttuuria hyvänä kotouttamisen keinona ja korostaa niiden luomien koko kansan maahanmuuttajasankareiden merkitystä maahanmuuttajille.⁷¹ Tällaisessa ajattelutavassa ei kuitenkaan huomioida, etteivät kaikki maahanmuuttajat varmasti ole kiinnostuneita urheilusta edes siihen liittyvien sankaritarinoiden takia. Kulttuuri taas on erittäin laaja käsite, sillä kulttuuri voidaan nähdä dynaamisena ja alati muuttavana.⁷² Kulttuuriin myös lukeutuu suomalaisessa yhteiskunnassa oletettavasti hyvin erilaisia asioita kuin esimerkiksi kiinalaisessa tai irakilaisessa yhteiskunnassa. Edes yksittäiset etniset ryhmät eivät ole homogeeninen ihmisjoukko,⁷³ joten on erikoista, ettei poliittisia päätöksiä tehdessä huomioida tai ainakaan nosteta keskusteluun maahanmuuttajien ryhmän monimuotoisuutta.

⁶⁹ Täysistunnon ptk. 13.10.2011, Hallituksen esitys eduskunnan talousarvioksi vuodelle 2012.

⁷⁰ Malkki 2012, 84–85.

⁷¹ Täysistunnon ptk. 17.11.2011, Suullisia kysymyksiä N:o 59) Rasismien ja sytjinnän vähentäminen.

⁷² Malkki 2012, 10.

⁷³ Huttunen 2005, 134.

3. ”SÄÄSTÖT OLISIVAT HUOMATTAVAT”

3.1. Maahanmuutto valtiontaloudellisena kysymyksenä

Edellisissä luvuissa esiteltyjen diskurssien lisäksi aineistosta on tunnistettavissa myös kolmas puhetapa, jonka olen nimennyt taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssiksi. Taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssissa maahanmuuttoa käsitellään nimensä mukaisesti rahallisesta aspektista joko valtiolle koituvan taloudellisen rasitteen tai vaihtoehtoisesti valtion taloudellisen hyötymisen näkökulmasta. Työn takia Suomeen muuttaminen nähdään diskurssissa positiivisena asiana, sillä se tuo Suomelle taloudellisia hyötyjä. Haittana taas nähdään kaikki maahanmuutosta Suomelle koituvat kulut. Maahanmuuttajavastaisista argumentteja vuosilta 1990–2003 tutkineen MIKA SALON mukaan talousargumentti on ollut perusteluista käytetyin. Salon tutkimus pohjautui muun muassa eduskunnan pöytäkirjoihin ja sanomalehtiin.⁷⁴ Samaan tutkimustulokseen on päätyneet myös ANNA-MARI NYKÄNEN poliittisen historian pro gradussaan vuosien 2003–2011 julkisesta maahanmuuttokeskustelusta, jossa esiin nostettiin niin maahanmuuton kustannukset kuin siitä aiheutuvat taloushyödytkin.⁷⁵ Taloudelliset argumentit, joiden käytöstä taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssi muodostuu, ovat siis olleet merkittäviä jo aiemmassa maahanmuuttokeskustelun tutkimuksessa.

On huomioitava, että lakien säätämisen ohella yksi eduskunnan perustehtävistä on valtion budjetista päättäminen. Taloudellisista teemoista, kuten valtion budjettiin keskittyvästä talousarviosta, keskusteltaessa taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssi luonnollisesti korostuu. Taloudellista näkökantaa maahanmuuttopuheeseen esiintyy kuitenkin niin useissa eri asiayhteyksissä, että sen nimeäminen omaksi diskurssikseen on perusteltua. Vesa Puurosen nimeämät diskurssit keskittyvät maahanmuuttoon maahantulon sallittavuuden tai rajoitettavuuden näkökulmista, mikä konkretisoituu useissa keskusteluissa puheena turvapaikkapolitiikasta.⁷⁶ Taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssi esiintyykin usein välineellisenä diskurssina, jonka avulla voidaan perustella joko rajoittavan turvapaikkapolitiikan tai humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssia. Käsiteltävää asiaa voidaan tarkastella myös pelkästään taloudellisesta näkökulmasta liittämättä puhetapaan mitään maahanmuuttopolitiikkaan kantaa ottavia diskursseja. Esimerkiksi Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen (RKP) Anna-Maja

⁷⁴ Salo 2005, 323–325.

⁷⁵ Nykänen 2012, 16, 34.

⁷⁶ ks. esim. Ilkka Kantolan (SDP) vastauspuheenvuoro Täysistunnon ptk. 10.10.2011, Hallituksen talousarvioehdotus eduskunnalle vuodelle 2012 sekä Mika Niikon (PS) puheenvuoro Täysistunnon ptk. 15.11.2011, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi veronumerosta ja rakennusalan veronumerorekisteristä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Henriksson käsittelee oikeusministerin asemassa turvapaikka-asioita pelkästään taloudellisesta aspektista:

On laskettu, että jos me pystymme vähentämään käsittelyaikoja 2000 turvapaikanhakijan osalta kuukaudella, niin se säästäisi 2 miljoonaa euroa.⁷⁷

Henriksson keskittyy puheenvuorossaan turvapaikkahakemusten käsittelyaikojen lyhentämisestä valtiontaloudelle koituviin säästöihin. Sosiaaliin normeihin tukeutuvassa strategiassa asiantiloja faktuaalistetaan tukeutumalla yhteisesti jaettuihin sosiaaliin ohjesääntöihin. Strategia nojaa enemmistöperiaatteeseen, jossa enemmistön etu tulee ennen vähemmistön etua. Juhilan mukaan taloudellisiin resursseihin vetoaminen ei vaadi perusteita, vaan pelkkä maininta riittää.⁷⁸ Säästäminen voidaankin nähdä eräänlaisena sosiaalisena normina, sillä rahan esiin nostaminen erityisesti säästötavoitteen yhteydessä nähdään usein jo itsessään pätevänä argumenttina. Henriksson ei mainitse käsittelyaikojen nopeuttamisen vaikutuksia turvapaikanhakijoiden asemaan, vaan puhuu pelkästään saaduista säästöistä. Tässä esimerkissä enemmistön etua ei laiteta vähemmistön eli turvapaikanhakijoiden edelle, mutta taloudelliseen kantaan keskittyessään Henriksson ei myöskään pohdi, mikä olisi kyseisen vähemmistön etu.

Diskurssien rajat eivät ole läheskään aina selkeitä.⁷⁹ Taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssi voikin esiintyä rinnakkain rajoittavan turvapaikkapolitiikan tai humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssin kanssa. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii Perussuomalaisten James Hirvisaaren lausunto:

Humanitaarinen maahanmuutto olisi ollut tärkeä leikkauskohde. Tanskassa tehtiin selvitys kustannuksista ja siellä todettiin, että maahanmuuttopolitiikan täysremontilla voidaan säästää merkittäviä summia. – – Kallis turvapaikkaturismi ei ole ainoastaan taloudellinen kysymys, vaan siitä on tulossa monin tavoin vakava yhteiskunnallinen ongelma.⁸⁰

Hirvisaaren puheenvuoro edustaa rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssia, sillä turvapaikanhakeminen nähdään hyvin negatiivisesti pelkästään yhteiskunnallisena ongelmana ja turismi-sanankäytöstä päätellen tarpeettomana, jopa lomailuun verrattavana tapahtumana. Hirvisaari katsoo maahanmuuttoilmiötä taloudellisesta aspektista pelkästään rasitteena valtiolle. Puheenvuorossa on nähtävissä

⁷⁷ Täysistunnon ptk, 15.12.2011, Oikeusministeriön hallinnonala 25.

⁷⁸ Jokinen et al. 1993, 172, 177.

⁷⁹ Jokinen et al. 1993, 62.

⁸⁰ Täysistunnon ptk. 29.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

myös halu hyötyä taloudellisesti maahanmuuttopolitiikan leikkauksista saaduista säästöistä. Nämä seikat tekevät siitä esimerkin myös taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssista.

Taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssi esiintyy yhdessä rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssin kanssa myös Juho Eerolan (PS) puheenvuorossa hallituksen talousarvioehdotukseen liittyen. Eerolan mukaan tärkeitä leikkauskohteita olisivat maahanmuuton kustannukset ja erityisesti maahanmuuttajien tuet, joita muuttamalla pystyttäisiin rajoittamaan turvapaikanhakijoiden määrää:

*Kokemus on osoittanut minulle, että turvapaikanhakijoiden määrä on suoraan verrannollinen heidän saamiinsa toimeentuloavustuksiin. – – Esitän hallitukselle vinkkinä, että se harkitsisi turvapaikanhakijoiden toimeentulotuen korvaamista kokonaan vaate-, lääkintä- ja majoituspalveluna. Tämä paitsi karsisi perusteettomasti turvapaikkaa hakkevien määrää myös nopeuttaisi asiallisin perustein jonossa olevien ihmisten hakemusten käsittelyä – –.*⁸¹

Omaan kokemukseen vetoaminen on osa itse todettuun vetoamisen strategiaa, jossa yksittäiset esimerkit kuvastavat puhujan mielestä yleisiä asiantiloja.⁸² Tätä omaan kokemukseen vetoamista Eerola käyttää perusteena ehdotukselle turvapaikanhakijoiden rahallisen avustuksen korvaamiselle hyödykeavustuksilla. Asiantuntijuusstrategiassa kuulija taas pyritään vakuuttamaan erityistietämyksestä, joka voi olla esimerkiksi professionaalista tai hallinnollista.⁸³ Eerola kertookin olleensa Kotkan tulkikeskuksen johdossa.⁸⁴ Hän siis hyödyntää myös asiantuntijuusstrategiaa vakuuttelun keinona vetoamalla omaan ammatilliseen kokemukseensa.

Sanavalinnat ”perusteettomasti” sekä ”asiallisin perustein” taas kuvaavat ihmisten jakamista oikeanlaisiin ja vääränlaisiin turvapaikanhakijoihin. Ongelmallista on, ettei kukaan tätä jakoa käyttävistä puhujista määrittele, millainen on perusteeton turvapaikkahakemus. Onkin epäselvää, puhuvatko kansanedustajat esimerkiksi Maahanmuuttoviraston käsitteellistämästä perusteettomasta turvapaikkahakemuksesta vai omien määritelmiensä mukaisesta perusteettomuudesta. Turvapaikanhakijoiden jakamisella aitoihin ja perusteettomiin, haluttuihin ja ei-haluttuihin, on käytännön seurauksia, koska poliittiset toimenpiteet muotoutuvat sen mukaan, mihin ryhmään turvapaikanhakija kategorisoidaan.⁸⁵ On myös syytä muistaa, että poliittista toimintaa ei ole olemassa ilman kielen käyttämistä.⁸⁶ Näin ollen maahanmuuttajien määrittelyllä ja kategorisoinnilla jopa yksittäisten sanavalintojen avulla on

⁸¹ Täysistunnon ptk. 10.10.2011, Hallituksen talousarvioehdotus eduskunnalle vuodelle 2012.

⁸² Jokinen et al. 1993, 158.

⁸³ Jokinen et al. 1993, 178.

⁸⁴ Täysistunnon ptk. 10.10.2011, Hallituksen talousarvioehdotus eduskunnalle vuodelle 2012.

⁸⁵ Ceyhan & Tsoukala 2002, 30–31; Myllykangas 2009, 70.

⁸⁶ Chilton 2004, 6.

suuri merkitys, sillä ne ovat osana luomassa niitä poliittisia toimia, jotka maahanmuuttajiin konkreettisesti kohdistuvat.

Mikaela Nylanderin pitämässä RKP:n ryhmäpuheenvuorossa korostetaan, että maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan on otettava huomioon Suomen tarve lisäkäsille ja -aivoille, työntekijöille Suomen ulkopuolelta.⁸⁷ Nylanderin puheenvuoro edustaa humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssia, sillä maahanmuuttajat nähdään positiivisesti voimavarana suomalaiselle yhteiskunnalle. KESKISEN, RASTAAN JA TUORIN MUKAAN MAAHANMUUTOSTA JA ERITYISESTI TYÖPERÄISESTÄ MAAHANMUUTOSTA PUHUTTAESSA ON HAVAITTAVISSA HYÖTYAJATTELUN MALLI, JOSSA ASIOITA KATSOTAAN KUSTANNUS- JA HYÖTYNÄKÖKULMASTA.⁸⁸ Taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssiin Nylanderin puheenvuoron liittääkin maahanmuuttajien näkeminen nimenomaan hyödyn välineenä valtiolle. Tämä hyöty on aivojen mainitsemisesta päätellen intellektuellia, mutta myös taloudellista, sillä Nylander puhuu Suomen tarpeesta, jonka hän tuo esille nimenomaan ajankohtaisesta taloustilanteesta keskusteltaessa.

Myös taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssissa käytetään perusteluna historiaan vetoamista, kuten Suomen Kristillisdemokraattien (KD) Peter Östman tekee eduskuntaryhmänsä talousarvioaloitteen maltillisuutta perustellessaan:

– – *[N]iin kuin Paasikivi aikoinaan totesi, tosiasioiden tunnustaminen on viisauden alku, ja siksi olemme aika säästäväisellä ja realistisella ajattelulla nyt liikkeellä.*⁸⁹

Talousarvioaloite, josta Östman puhuu, käsittelee hänen mukaansa määrärahan osoittamista korkeimmalle hallinto-oikeudelle turvapaikka-asioiden käsittelyn nopeuttamiseksi. Puheenvuoro edustaa taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssia, sillä käsittelyn nopeuttamista tarkastellaan ainoastaan kustannusnäkökulmasta. Historiaan viittaamista onkin tulkittava tässä kontekstissa. Arvovaltaiseen historialliseen henkilöön, tässä tapauksessa presidentti Juho Kusti Paasikiveen, vetoaminen voi toimia vaikuttamisen keinona, jolla pyritään oikeuttamaan omia näkökantoja. Lähtökohtapremissit ovat kuullijan ja puhujan välisiä esisopimuksia siitä, että jotain voidaan pitää normaalina, totena tai arvokkaana.⁹⁰ Paasikiveen esiin nostaminen sisältää ajatuksen siitä, että Paasikiven lausuntoja pidetään jollain tavalla arvokkaana. Östman siis luottaa siihen, että on olemassa esisopimus, jonka mukaan menneiden presidenttien lausunnot ovat arvokkaita. Paasikiven viittaamiin tosiasioihin Östman vaikuttaa lukevan turvapaikkaprosessin hitauden sekä säästäväisen linjan korostamisesta päätellen sen, että säästäminen on tarpeellista.

⁸⁷ Täysistunnon ptk. 8.9.2011, Pääministerin ilmoitus ajankohtaisesta taloustilanteesta.

⁸⁸ Keskinen et al. 2009: 14–15; Huttunen, 2009: 118.

⁸⁹ Täysistunnon ptk. 9.11.2011, Talousarvioaloitteet.

⁹⁰ Jokinen et al. 1993, 193.

Jotkin diskurssit voivat saada hegemonisen valta-aseman muihin diskursseihin nähden ja jopa muodostua luonnollisiksi ja kyseenalaistamattomiksi totuuksiksi. Hegemonisen diskurssin yhteydessä esiintyy usein myös muita diskursseja, jotka pyrkivät legitimoimaan sitä.⁹¹ Taloudellisia perusteita ei eduskunnan täysistuntokeskustelujen diskursseissa juuri kyseenalaisteta toisessa luvussa esitettyä SDP:n Riitta Myllerin puheenvuoroa lukuun ottamatta, vaikka niitä esiintyy maahanmuutosta keskusteltaessa läpi aineiston. Onkin syytä pohtia, voiko taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssi olla eduskuntakeskustelussa hegemonisen diskurssin asemassa. Taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssin yhteydessä esiintyy usein rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssi, jonka luomat negatiiviset kuvat maahanmuutosta ja maahanmuuttajista osaltaan legitimoivat taloudellisten argumenttien käyttöä. Toisaalta tällä perusteella hegemonisen diskurssin asemassa voisi olla myös rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssi, sillä yhtäläillä taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssi toimii sen oikeuttajana. Edellä mainitut puhuvat esiintyvät läpi aineiston voimakkaampina ja myös hieman useammin kuin humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssi. Tältä pohjalta tulkitseminen sekä taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssin että rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssin olevan vuoden 2011 eduskuntakeskustelussa hegemonisia diskursseja.

3.2. Maahanmuuttaja epäselvänä kategoriana ja kasvottomana objektina

Eduskunnan vuoden 2011 täysistuntokeskusteluissa huomio kiinnitetään useimmiten maahanmuuttoon ilmiönä, harvemmin maahanmuuttajiin ihmisinä. Tämä luo maahanmuuttajapuheeseen eräänlaista kasvottomuutta, jossa maahanmuuttajat nähdään yhtenäisenä massana erilaisten yksilöiden sijaan.⁹² Yksilöiden huomioimatta jättäminen nousee esiin erityisesti taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssissa, jossa maahanmuuttaja on osa kasvotonta maahanmuuttajien kollektiivia. Silloin, kun ihmisistä puhutaan, heidät kuvataan usein taloudellisen hyödyn tuottajina tai taloudellisina rasitteina, ikään kuin välineinä rahan saamiseen tai sen menetykseen. Ihmisten välineellistäminen voikin jo itsessään olla yksi diskurssin oikeutuksen keino, sillä taloudellista näkökulmaa on helpompi kannattaa, kun yksilöitä ei inhimillisteta. Maahanmuuttajuus esiintyy diskurssissa myös epäselvänä kategoriana, jossa maahanmuuttajan hahmon määritelmästä ei ole selvyyttä edes puhujien keskuudessa.

Kokoomuksen Jaana Pelkonen näkee keskustelussa kunnallisten lähipalveluiden turvaamisesta maahanmuuton ja sen myötä myös maahanmuuttajat taloudellisena haasteena Helsingille tukipalveluiden ja kotouttamispalveluiden tarpeen vuoksi.⁹³ Pelkosen puheenvuoro edustaa taloudellisen hyödyn ja

⁹¹ Jokinen et al. 1993, 76.

⁹² Huttunen 2004, 138.

⁹³ Täysistunnon ptk. 28.9.2011, Kunnallisten lähipalveluiden turvaaminen.

haitan diskurssia, sillä siinä maahanmuuttajat näyttäytyvät taloudellisena rasitteena, mutta muita määreitä heille ei anneta. Pelkonen luokin maahanmuuttajista kuvaa kasvottomana joukkona, jonka ainoa ominaisuus on olla julkisen sektorin taloudellinen haaste. Puheenvuoro on siitä erikoinen, että Pelkonen käyttää maahanmuuttajista koituvia kuluja perusteena toiselle poliittiselle agendalle, kuntauudistuksen kannattamiselle, sen sijaan, että ottaisi kantaa itse maahanmuuttoilmiöön.

Juho Eerolan (PS) puheessa pakolaiset esitetään pelkkänä säästökohteena, ja ihmiset rinnastetaan samankaltaiseksi objektiksi kuin niin kutsuttu pakkoruotsi:

– – kyllä sieltä meidän varjobudjetistamme löytyy säästökohteita ihan riittävästi, siellä on pakolaista ja pakkoruotsia ym. herravihaa, kyllä niitä kohteita löytyy.⁹⁴

Lainaus kuvaa hyvin maahanmuuttajista, tässä tapauksessa spesifimmin pakolaisista, luotua ihmiskuvaa. Pakolaisia ei nähdä inhimillisinä toimijoina vaan säästökohteina eli kasvottomina toiminnan kohteina. Pakolaiset-sana herättää kuvan tietynlaisesta ihmistyyppistä, joka identifioituu usein Euroopan ulkopuolelta tulevaksi, kouluttamattomaksi ja vaikeasti hallittavaksi.⁹⁵ Pelkkä pakolaisiin viittaminen voi siis luoda negatiivisia mielikuvia, jotka toimivat Eerolan vaatimien säästöjen oikeuttajana.

Peter Östmanin (KD) kommentissa hallitusohjelmaan on nähtävissä taloudellinen aspekti, joka yhdistyy humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssiin:

Työvoiman ulkopuolella olevat osatyökykyiset, maahanmuuttajat ja työttömät muodostavat yhdessä valtavan voimavaran, joka ratkaisee maamme työvoimapulaa, jos onnistumme työllistämään heidät.⁹⁶

Östmanin näkemys maahanmuuttajista positiivissävyytteisesti voimavarana edustaa humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssia. Toisaalta ajatus maahanmuuttajista ratkaisuksi työvoimapulaan lukeutuu myös taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssin määritelmään, sillä toteutuessaan työvoimapulalla on valtiolle nimenomaan taloudellisia vaikutuksia, joita Östman pyrkii ratkaisuehdotuksellaan oletettavasti estämään. Maahanmuuttajat esiintyvät Östmanin puheessa nimenomaan taloudellisena voimavarana, jonka olemassaoloa korostetaan muihin työttömiin nähden. Hän kuuluukin diskurssissa siihen joukkoon, joka näkee maahanmuuttajat taloudellisena potentiaalina valtiolle pelkän menoerän sijaan.

⁹⁴ Täysistunnon ptk. 14.12.2011, Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2012; Hallituksen esitys vuoden 2012 talousarvioesityksen (HE 59/2011 vp) täydentämisestä; Hallituksen esitys vuoden 2012 talousarvioesityksen (HE 59/2011 vp) toisesta täydentämisestä.

⁹⁵ Malkki 2012, 11, 108.

⁹⁶ Täysistunnon ptk. 28.6.2011, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 22.6.2011 nimitetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta.

Taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssia esiintyy myös keskustelussa ulkomaalaisten vankien siirtämisestä Euroopan sisällä. Virallisessa merkityksessään ulkomaalainen tarkoittaa henkilöä, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta eikä siihen kuuluvia oikeuksia. Joskus käsitteet ”ulkomaalainen” ja ”maahanmuuttaja” vaikuttavat kuitenkin menevän sekaisin varsinkin arkipuheessa.⁹⁷ Tutkimissani diskursseissa maahanmuuttajista puhutaan myös käsitteellä ulkomaalaistaustainen. Näin tekee esimerkiksi Kokoomuksen Kari Tolvanen keskustelussa ulkomaalaisista vangeista:

Suomen vankiloissa on tällä hetkellä yli 400 ulkomaalaistaustaista vankia – –. Ja voi sanoa, että säästöt olisivat huomattavat, mikäli saisimme täältä kaikki ulkomaalaistaustaiset vangit pois, puhuttaisiin kymmenistä miljoonista euroista.⁹⁸

Tolvasen puhe edustaa taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssia, sillä hän keskittyy puheessaan säästöihin, joita ulkomaalaistaustaisten vankien maasta poistaminen saisi aikaan. Halu rikollisten karkottamiseen takaisin lähtömaihin taas kuvastaa asennetta, jossa maahanmuuttajat nähdään yhteiskunnassa enemmänkin vieraina pysyvien asukkaiden sijaan.⁹⁹ Samassa keskustelussa muut kansanedustajat käyttivät termiä ulkomaalainen vanki, mutta Tolvasen ulkomaalaistaustainen-käsitevalinnasta herää kysymys siitä, puhutaanko ulkomaalaisten vankien siirrosta keskustellessa todella ulkomaalaisista henkilöistä vai myös maahanmuuttajista. Suomeen muuttanutta ulkomaalaista voidaan kutsua ulkomaalaiseksi vielä senkin jälkeen, kun hän on saanut Suomen kansalaisuuden ja oppinut suomen kielen.¹⁰⁰ Tolvasen sanavalinta antaa kuvan siitä, etteivät kansanedustajat maahanmuutosta puhuessaan aina itsekään tiedä, kuka on maahanmuuttaja. Pidän kuitenkin eduskunnan kontekstissa tiedon puutetta todennäköisempänä sitä, että käsitteitä käytetään tietoisesti väärin omien poliittisten agendojen tukemiseksi. Ehkä osittain tästäkin syystä maahanmuuttajat esiintyvät taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssissa epäselvänä kategoriana.

⁹⁷ Huttunen 2004, 135.

⁹⁸ Täysistunnon ptk. 6.10.2011, Hallituksen esitys eduskunnalle tuomittujen siirtoa Euroopan unionissa koskevan puitepäätöksen sekä valvontatoimenpiteiden ja vaihtoehtojen seuraamusten siirtoa Euroopan unionissa koskevan puitepäätöksen kansallista täytäntöönpanoa ja soveltamista koskeviksi ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

⁹⁹ Nykänen 2012, 74.

¹⁰⁰ Lepola 2000, 367.

LOPPULAUSE

Keskityin tutkimuksessani Vesa Puurosen nimeämien humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssin sekä rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssin ilmenemiseen eduskunnan vuoden 2011 täysistuntopöytäkirjakeskusteluissa. Humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssissa maahanmuuttoa katsotaan ennen kaikkea globaalina, humanitaarisen velvoitteen näkökulmasta, kun taas rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssissa se nähdään uhkakuvana kansalliselle edulle. Nimesin myös aineistosta kolmannen diskurssin, taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssin, jossa maahanmuuttoa tarkastellaan valtiontaloudellisena kysymyksenä. Kaikki diskurssit esiintyvät läpi aineiston, mutta rajoittavan turvapaikkapolitiikan diskurssi sekä taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssi ovat humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssiin nähden hegemonisessa asemassa.

Maahanmuutosta puhutaan useissa eri asiayhteyksissä: aihe nostetaan esiin muun muassa talousarvioesitystä, hallitusohjelmaa ja sen tiedonantoa käsiteltäessä sekä koulutuksesta, kuntapolitiikasta ja kielipolitiikasta että maatalouslomittajista ja vankienpalautusjärjestelmästäkin keskustellessa. Keskusteluissa keskeiseksi rajapinnaksi muodostuu kahtiajako kansallista etua ja globaalia velvollisuutta ilmentävien argumenttien välillä. Tämä kahtiajako ei kuitenkaan muodostu yksiselitteisesti eri diskurssien välille. Kansallista etua käytetään argumenttina kaikissa diskursseissa – niin maahantuloa rajoittavaan pyrkivissä kuin avointa maahanmuuttopolitiikan linjaa kannattavissakin. Sillä siis perustellaan sekä maahanmuuttovastaisia mielipiteitä että maahanmuuttoa puolustavia ajatuksiakin. Myös maahanmuuton kuluja ja siihen liittyviä taloushyötyjä katsotaan valtion edun näkökulmasta. Humanitaarisen maahanmuuttopolitiikan diskurssissa maahanmuuttoa tarkastellaan usein kansainvälisen velvoitteen aspektista, mutta muissa tutkituissa diskursseissa tällaista katsantokantaa ei esiinny. Maahanmuuttajista tuotetuista kuvista kasvottoman maahanmuuttajan hahmo korostuu tutkimuksessani, sillä se on osa hegemonisessa asemassa olevaa taloudellisen hyödyn ja haitan diskurssia. Kasvottomuutta vahvistaa myös se, että maahanmuuttajia kuvailtiin aineistossa ylipäänsä yllättävän vähän.

Katsaus lähihistorian maahanmuuttokeskusteluun antoi mielestäni viitteitä siitä, että maahanmuuttokeskustelun tukimusta voisi olla mielekäästä jatkaa esimerkiksi vertailemalla 2010-luvun maahanmuuttokeskustelua aikaisempaan maahanmuuttodebattiin. Tällaisen tutkimuksen avulla olisi mahdollista hahmottaa pitkäaikaisia maahanmuuttokeskustelun kehityslinjoja. Erityisen kiinnostavana tutkimuskohteena näkisin myös nykyisen, vuosien 2015–2016 maahanmuuttokeskustelun niin median välittämässä poliitikkojen puheessa kuin eduskunnan sisälläkin. Lähdeaineisto olisi todennäköisesti tämänhetkisen pakolaistilanteen puitteissa laaja, joten tällaisessa tutkimuksessa olisi mahdollista keskittyä yhä useampien diskurssien nimeämiseen sekä historiallisen kehityskulun tarkasteluun.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Painamattomat lähteet

EDUSKUNTA RIKSDAGEN

Valtiopäiväasiakirjat

Täysistunnon pöytäkirjat 2011

<https://www.eduskunta.fi> (luettu 10.6.2015–23.2.2016)

Tutkimuskirjallisuus

Ceyhan, Ayse & Tsoukala, Anastassia 2002, “The Securitization of Migration in Western Societies: Ambivalent Discourses and Policies”. *Alternatives* 27 s. 21–39. SAGE Journals. elektr. dokumentti (luettu 5.4.2016).

Chilton, Paul 2004: *Analysing political discourse. Theory and practice*. Routledge, London.

Huttunen, Laura 2004: ”Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat”, *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*, s. 134–154. Toimittaneet Jokinen, Arja & Huttunen, Laura & Kulmala, Anna. Gaudeamus Kirja, Helsinki.

Huttunen, Laura 2005: ”Etnisyys. Luokittelusysteemejä ja elettyä yhteisöllisyyttä”, *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*, s. 117–160. Toimittaneet Rastas, Anna & Huttunen, Laura & Löytty, Olli. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Huttunen, Laura 2009: ”Mikä ihmeen maahanmuuttaja?” *En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 117–122, 2. painos. Toimittaneet Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Jokinen, Arja & Huttunen, Laura & Kulmala, Anna 2004: ”Johdanto: neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta”, *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Toimittaneet Jokinen, Arja & Huttunen, Laura & Kulmala, Anna. Gaudeamus Kirja, Helsinki.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino, Tampere.

Keskinen, Suvi 2009: ”Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena”, *En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 33–45, 2. painos. Toimittaneet Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla 2009: ”Johdanto: suomalainen maahanmuuttokeskustelu tienhaarassa”, *En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 7–21, 2. painos. Toimittaneet Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Lehtonen, Mikko 2009: ”Olen suomalainen (Io sono finlandese)”, *En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 109–115, 2. painos. Toimittaneet Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Leitzinger, Antero 2008: *Ulkomaalaispolitiikka Suomessa 1812–1972*. East-West Books, Helsinki.

Lepola, Outi 2000: *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Löytty, Olli 2005: ”Toiseus. Kuinka tutkia kohtaamisia ja valtaa”, *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*, s. 161–189. Toimittaneet Rastas, Anna & Huttunen, Laura & Löytty, Olli. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Maasilta, Mari 2012: *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit*. Tampere University Press, Tampere. https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65411/maahanmuutto_media_ja_eduskuntavaalit_2012.pdf?sequence=1 (luettu 9.2.2016).

Malkki, Liisa 2012: *Kulttuuri, paikka ja muuttoliike*, suomenkielisen käännöksen toimittanut Laura Huttunen. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Myllykangas, Mirja 2009: *Tavoitteena onnistunut maahanmuuttopoliittikka - Maahanmuuttopoliittikan merkitykset eduskunnan täysistuntokekskusteluissa vuosina 2003–2006*, sosiologian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80729/gradu03655.pdf?sequence=1> (luettu 7.3.2016).

Nykänen, Anna-Mari 2012: *Hyöty vai haitta, uhka vai uhri? Argumentit maahanmuuton puolesta ja vastaan Suomessa vuosina 2003–2011*. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma, Siirtolaisuusinstituutti, Turku. http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/webreport/webreport_076.pdf (luettu 4.4.2016).

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2014: *Kurssi kohti diskurssia*. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Pirkkalainen, Päivi 2005: *Somali Diaspora in Finland: assistance of the country of origin*. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11638/URN_NBN_fi_jyu-2005466.pdf?sequence=1 (luettu 7.4.2016).

Puuronen, Vesa 2010: *Rasistinen Suomi*. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, Helsinki.

Raittila, Pentti 2009: ”Journalismin maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasismintukemista?”, *En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 67–75, 2. painos. Toimittaneet Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Rastas, Anna 2005: ”Rasismi. Oppeja, asenteita, toimintaa ja seurauksia”, *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*, s. 69–116. Toimittaneet Rastas, Anna & Huttunen, Laura & Löytty, Olli. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Rastas, Anna 2009: ”Rasisminkiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa”, *En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 47–64, 2. painos. Toimittaneet Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Rastas, Anna 2013: ”Nimeämisen politiikka ja rasismin rajaamat sosiaaliset suhteet”, *Liikkuva maailma*, s. 153–175. Toimittanut Lehtonen, Mikko. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Salo, Mika 2005: ”Suomi suomalaisille! Maahanmuuttajavastaisia argumentteja”. *Ajankohta: poliittisen historian vuosikirja*, s. 322–348. Toimittanut Lindgren, Klaus. Yliopistopaino, Helsinki.

Saukkonen, Pasi 2007: *Politiikka monikulttuurisessa yhteiskunnassa*. WSOY Oppimateriaalit Oy, Helsinki.

Välimäki, Matti 2012: ”Maahanmuutto – politiikan arka aihe”, *Jytty - eduskuntavaalien 2011 mediajulkisuus*, s. 264–292. Toimittaneet Pernaa, Ville & Railo, Erkka. Kirja-Aurora, Turun yliopisto.